

византийцитѣ между Одринѣ и Ц-дѣ, южно-българскитѣ владѣния при него, частно по отношение нашия край, не сж се простирали на югъ отъ Дервентската верига и Сакара¹⁾. Нахълтването на татаритѣ прѣзъ България въ византийскитѣ владѣния, като български съюзници, е важно за насъ, но не е проучено. Както ще се види, още прѣди 1393 г. въ Добруджанско имаше татарски поселения, които сж въ свѣрзка съ горнето. На всѣки случай, татаритѣ, които нееднократно се чуватъ въ покрайнинитѣ ни дори до падането на България, не оставиха такива слѣди, каквито оставиха комани и даже печенеги. Ногай, познатъ у насъ като независимъ татарски ханъ, прѣгазва Дунава и минава Балкана за Византия, като военачалникъ на Капчашкия ханъ Мангу Тимуръ. Експедицията е била внушена най-вече отъ Селджушкия султанъ Кейкавусъ, роднина на Тимуръ, който и наредилъ съюза на българитѣ съ татаритѣ срѣщу Византия. Ногай, заедно съ Константина, ударва срѣщу Палеологъ, който пѣкъ слѣдъ едно поражение едвамъ се избавилъ въ Ганосъ, а грѣцкото население, отървано отъ ножоветѣ на съюзницитѣ, се затваря въ Еносъ. Важното за насъ е, че театрътъ на това движение е подъ Одринъ. При обсадата на Еносъ е билъ и самиятъ Константинъ, носенъ въ колесница, тѣй като си счупилъ крака (1265 г.). Въ хроникитѣ, по поведението на Капчашкия ханъ и военачалника му Ногай въ 1265 г., владѣе двусмисленостъ²⁾.

¹⁾ Неговиятъ съврѣменникъ Рубруквисъ (въ *recueil de divers voyages*, vol, I, 47) пише, че българитѣ отсамъ Дунава сж се простирали до Ц-дѣ, и че бившитѣ византийски провинции тогава (около 1253 г.) сж се наричали *Bulgarie*, *Valachie*, *Sclavonie* и т. н. По Лйобо, български пограниченъ пунктъ билъ Одринъ (XVIII, 133). Думитъ на Рубруквисъ, че българитѣ плащали данѣкъ на татаритѣ, възможно е да се отнасятъ за южно руситѣ българи. (Извѣстно е, че край казанскитѣ българи имаше и такива до Кавказъ, по рѣката Кубанъ или *Cuphis* и Терекъ, тѣй нарѣченитѣ черни българи, споменувани още при Игоръ въ X-я вѣкъ; *Cuphis* на Теофана бѣ южна граница на руската Велика България; понятието черни бълри е спазено и въ днешна България, особено въ Силистренскитѣ села Афлатаръ и т. н., като противопоставено на шиковци).

²⁾ Лутфи въ Огузнаме (ист. на селджуцитѣ, ср. *Napomer*), отнася идването на татаритѣ прѣзъ България срѣщу Византия въ 1263 г. и то подъ Берке ханъ, въ която година е и анабазиса на 12,000-тѣ тюркмени подъ Салтукдеде въ Добруджа, и послѣ отвлечени